2 وقت جي پابندي

پرنسيپال لعلسنگهه هزاريسنگهه اَجواڻي جو جنم (1976-1899) سنڌ جي خيرپور ميرث شهر ۾ اجواڻي مُحلي ۾ ٿيو. هي شروع کان ئي هوشيار وديارٿي ٿي رهيو. هن ممبئي يونيورسٽيءَ مان ايم.اي انگريزيءَ ۾ پاس ڪئي. هي پهريون سنڌي هو جنهنکي بي.اي ۾ انگريزي وشيه ۾ ممبئي يونيورسٽيءَ ۾ پهريون نمبر اچڻ ڪري يونيورسٽي پاران ايلس اسڪالرشپ عطا ٿي. هي صاحب نيشنل ڪاليج ممبئي جو پرنسيپال ۽ ساهتيه اڪادميءَ جو ڪيترا سال ڪنوينر ٿي رهيو. هي انگريزيءَ ۽ سنڌيءَ جو عالم هو. سندس انگريزي ڪتاب **اَمارتل انڊيا** پنڊت جواهرلعل نهرو ڏاڍي چاهه سان پڙهندو هو.

هن سبق ۾ ليکڪ وقت جي اهميت ٻڌائيندي چيو آهي ته اسان کي وقت جو پورو پورو قدر ڪرڻ گهرجي.

ٻڌو، پڙهو، سمجهو ۽ عمل ۾ آڻيو.

پشچم جي ديسن کان اَسين گهڻو ڪجهه سکيا آهيون. اُتي جي ماڻهن کي ڏسي، اَسان پنهنجي کاڌي پيتي، چال چلت، گهر جي سنجت ۽ روزمره جي وهنوار ۾ ڪافي ڦير گهير آندي آهي. مثال طور نيرڻ وقت اَسان کي ٻه اخبار پڙهڻ جي عادت پئجي ويئي آهي. ٻي ڳالهه جا اَسان پشچم وارن کي جهٽي آهي، سا آهي ڊائري رکڻ جي رسم. نئون سال شروع ٿيندو ته نئين ڊائري هٿ ڪرڻ جي اُڻتڻ ٿيندي. ڊائري رکڻ جو مطلب آهي مقرر ڪيل وقت تي ضروري هنڌ پهچڻ، ماڻهن سان گڏجڻ ۽ ڪم ڪار ڪرڻ - سيڪا ڳالهه پوري وقت تي ڪرڻ هڪ سنو گُڻ آهي، جو هر ڪنهن کي هئڻ جڳائي.

پر اِنهيءَ ڳُڻ جي اَسان مان گهڻا ٿا پرواهه ڪن؟ ڪنهن ميڙ جو مقرر وقت هوندو ڇهه بجا، ته اَسين اُتي پهچنداسين پيا ساڍي ڇهين بجي. اِهو ويچار ڪين ڪنداسون ته اَسان جي دير سان وڃڻ ڪري ميڙ ڪوٺائيندڙن کي ضرور تڪليف ٿيندي يا اَسان کان اڳ ۾ آيلن کي اَهنج ٿيندو. اِنهيءَ غفلت جي اَثر کي روڪڻ لاءِ شادين، محفلن ۽ ٻين شغلن جي نينڊ-پٽرن ۾ ڄاڻايو ويندو آهي ته هن وقت کان هن وقت تائين اَچي سگهو ٿا. اهڙيءَ حالت ۾ ڄاڻايل وقتن مان ڪنهن به هڪ جي پابندي ڪرڻي پوي ٿي.

ڪن ماڻهن کي وقت جي پابندي ضرور ڪرڻي پوي ٿي. ائين نه ڪرڻ سان نه رڳو ڏاڍو وائڙو ٿيڻو پوندو، پر عزت ۾ خلل پوڻ جو اِمڪان آهي. ڪن مشغولين ۾ وقت جي پابندي رکڻ بلڪل ئي ضروري آهي، نه ته ڇيهو هڪ طرف رسندو ۽ ڪلڻ هاب ٻئي پاسي ٿيو. ريل گاڏي يا هوائي جهاز ۾ مسافريءَ لاءِ جيڪڏهن وقت سر نه پهچبو ته ڇا گاڏي بيهاري ڇڏيندا، يا هوائي جهاز اُڏامڻ کان روڪيو ويندو؟ جڏهن پليٽفارم تي پهچڻ سان گاڏيءَ کي ويندو ڏسبو آهي ته ڪيئن نه منهن جو رنگ بدلجڻ لڳندو آهي. وڏن دڪنن ۽ ڪارخانن وارا انهيءَ ڪري مقرر جاءِ تي مقرر وقت کان به منٽ سويل ئي پهچندا آهن ۽ دير سان اصل نه. وقت جي پابندي فقط اُهي ئي ڪين ٿا ڪن، جن جي مٿي تي ڪا جوابداري ڪانهي يا پنهنجي جوابداري سمجهڻ کان عار ٿا ڪن.

سچ پڇ ته ڪنهن به ماڻهوءَ کي جي پنهنجي مانَ جي پرواهه آهي ته هن کي ٻئي جي شان جو پڻ اوترو ئي اونو هئڻ کپي. جنهن ڪري ڪيس پاڻ ۾ وقت جي پابنديءَ جي هيرَ وجهڻ گهرجي. اَهڙي هير وچڙندڙ آهي. وڏن کي ڏسي، ننڍا پڻ وقت جي پابندي جهٽ جهٽيندا، جا سندن لاءِ وڏي هوندي خوب ڪارگر ثابت ٿيندي.

ڪڏهن ڪڏهن ائين پڻ ٿيندو آهي ته بيماريءَ سبب يا ٻئي ڪنهن اوچتي ڪارڻ ڪري وقت جي پابندي رکڻ مشڪل ٿي پوندي آهي. اَهڙيءَ حالت ۾ ڇا ڪرڻ گهرجي؟ اَهڙي وقت ٽيليفون رستي يا خاص قاصد هٿ اڳلي کي بروقت چتاءُ ڏيڻ گهرجي. اَهڙيءَ اِطلاح ڏيڻ ڪري ٻئي جي عزت رهجي ايندي، انهيءَ ڪارڻ اَوهانجو هن وٽ مان مٿي ٿيندو.

وقت جي پابندي اِنسان جي فضيلت جي اَهم نشاني آهي ۽ فضيلت ئي منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

نوان لفظ

سنجت = سڄاوت، ناهه نوهه	عار ڪرڻ = انڪار ڪرڻ، پاسو ڪرڻ.	اُڻتڻ = بي چيني، چنتا.
هير وجهڻ = عادت وجهڻ.	اهنج = تڪليف.	ڪارگر ثابت ٿيڻ = ڪمائتو ٿيڻ.
غفلت = بيپرواهي.	قاصد = نياپو پهچائيندڙ.	شغل = جلسو، اُتسو.
چتاءُ ڏيڻ = خبردار ڪرڻ.	پابندي = ضابطو، روڪ.	اَهم = مکيه.
ٿِوٽو پوڻ = نقصان پوڻ.	شرف عطا ڪرڻ = عزت ڏيڻ.	عزت ۾ خللُ پوڻ = بدنامي ٿيڻ
ڇيهو رسڻ = نقصان پهچڻ.		

اَڀياس

سوال.١. هيٺين سوالن جا جواب لکو.

١) ڊائري ڇو رکڻ گهرجي؟
٢) پوري وقت تي نہ پهچڻ ڪري ڇا ٿو ٿئي؟
٣) وقت سر نہ پهچي سگهجي تہ ڇا ڪجي؟

سوال.٢. هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

١) پوري وقت تي پهچڻ ۽ ڪم ڪرڻ جي هير مان ڪهڙا فائدا آهن؟
٢) اسڪول ۾ دير سان اَچڻ ڪري ڪهڙا نقصان ٿي سگهن ٿا؟

سوال.٣. (الف) هيٺين جا خال ڀريو.

١) سيڪا ڳالهہ پوري وقت تي ڪرڻ هڪ سٺو .... آهي.
٢) ڪن ماڻهن کي وقت جي .... ضرور ڪرڻي پوي ٿي.
٣) .... جي ديسن کان اَسين گهڻو ڪجهہ سکيا آهيون.
٤) وقت جي پابندي انسان جي .... جي اَهم نشاني آهي.

(ب) ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو.

(1)	اَهنج	(i)	مکيہ
(2)	پابندي	(ii)	تڪليف
(3)	غفلت	(iii)	ضابطو
(4)	اهم	(iv)	بيپرواهي

(ث) هيٺين لفظن جا ضد لکو.

شروع، دير، ڄاڻو، عزت، ڪلهہ

(د) هيٺين لفظن جون صفتون ٺاهيو.

وقت، مشڪلات، جوابداري، هوا، بيماري

(س) وياڪرڻ موجب ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻو.

اَسين، جيڪو، لاءِ، سٺو، يا، ماڻهوُ

(د) هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جُملي ۾ ڪم آڻيو.

(i) ڇيهو رسڻ (ii) ڇتاءُ ڏيڻ (iii) هير وجهڻ (iv) آرُ ڪرڻ

پورڪ اَڀياس

(ا) تڪر تي عملي ڪاريہ

سچ پچ تہ ڪنهن بہ ماڻهو .... منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

(الف) صحيح يا غلط لکو.

١) فضيلت ئي منش کي اوچ تي رسائي ٿي. (   )
٢) وقت جي پابنديءَ سان نقصان ٿيندو آهي. (   )

(ب) ٽڪر مان هيٺين لفظن سان لاڳاپو رکندڙ لفظ ڳولهي لکو.

۱) عادت

۲) مکيه

۳) ڏکيائي

۴) نياپو پهچائيندڙ

(ب) وقت جي پابندي اِنسان جي فضيلت جي اَهم نشاني آهي ۽ فضيلت ئي منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

متين سٽن تي آڌار رکندڙ سوالن جا جواب لکو.

۱) ڪهڙو لفظ ٻه دفعا ڪم آندل آهي؟

۲) ساڳي معنيٰ وارن لفظن جو هڪ جوڙو لکو.

۳) ٻه اِسم چونڊيو.

۴) حرف جملو ڳولهيو.

(۲) توهين ٻڌل يا آزمودو ڪيل اَهڙو ڪو واقعو يا گهٽنا بيان ڪريو جڏهن ڪٿي وقت تي نه پهچي سگهيا ته ....

(۳) ماستر شاگردن کي وقت جي پابندي بابت گفتگو ڪرائي، وقت جي پابنديءَ جي اَهميت ٻڌائڻ لاءِ چوندو.

(۴) جيڪڏهن سج نه اُڀري ته .... اِن وشيه تي پنهنجا ويچار لکي اچڻ لاءِ چوندو.

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

ٿ	م	ڏ	چ	ر	اَلف	ڪ
ٽ	گھ	آ	ھ	ھ	ن	ڻ
ڊ	س	ٿ			ڃ	ي
ڄ	وُ	و	ي	پ	ب	ل

وچون اکر ’ھ‘ ڪم آڻي ٻين اَکرن جي مدد سان لفظ تيار ڪريو.

۱) هڪ جانور : ☐

۲) شاباسي لاءِ لفظ : ☐

۳) زمين کيڙڻ جو ساڌن : ☐

۴) جهنگل ۾ اوچتو پاڻ مرادو ☐ لڳندي آهي.

٥) [   ] ڪرڻ سان سڀ ڪم سولا ٿين ٿا.

٦) [   ] جي مند ۾ ڪوئل مِٺا گيت ڳائي ٿي.

٧) مونکي پوساول ڪان پُڇڻ پڇڻ لاءِ [   ] ڪلاڪ لڳندا آهن.

٨) وقت جي [   ] سمجھڻ گهرجي.

٩) [   ] پل قيمتي آهي.

١٠) ميناڪشيءَ جو [   ] ڪيس ڏيءَ سمان سمجهندو آهي.

پرائي پچر

ماٺ ۾ پڙهو ۽ سمجهو.

پرائي پچار ماڻهن ۾ ڏاڍي عام آهي. اڄُلي ۾ ڪي لڪل عيب ۽ سُقم هوندا، ته ماڻهن کي هرويرو به اِنهن کي کولڻ ۾ ڏاڍي خوشي ۽ مزو ايندو آهي. اوڏي مهل جي ڳالهه ياد ڪن ته جيئن پاڻئين ته ٻيا مون سان هلن، تيئن تون پڻ اِنهن سان هل، ته هوند زبان کي قاعدي ۾ رکن، ۽ ٻئي جي لاهڻيءَ لاهڻ ۽ لوڪن اَڳيان کيس ڏٺي ڪرڻ کان باز اَچن، ڪير عيبن کان آجو آهي؟ ڀلا اِهو ڪار چو ڪنهن مهل رڳو پنهنجي دل تي هٿ رکي ڏسي، ته ساڳيءَ ريت ڪو منهنجا عيب ٻين اَڳيان پڌرا ڪري ته ڪيتري نه چِڙ اَچيم، تڏهن خود کيس ڪهڙو حق آهي جو ٻين جا پَتَ ويچاري؟ ياد رکڻ کپي ته جي ٻين جي عيبجوئي ڪبي، ته ڪو اَهڙو وقت ايندو جو اَسان جا سمورا عيب کُلي ظاهر ٿيندا، ۽ جيڪا عقوبت اَسان سان ٿيندي، سا ڏٺي ڏٺي شل نه ڪنهن کي ڏئي نه ڏيکاري. چوندا آهن ته جيڪڏهن ڪير ڪنهن لاءِ هڪ آڱر کڻي ٿو ته سندس ٽي آڱريون اُن ڏانهن اِشارو ڪن ٿيون. اِنڪري اَسانکي سوچي سمجهي ڳالهائڻ گهرجي. جيڪڏهن ڳالهائڻ جائز ۽ ضروري هجي ته اَهڙيون ڳالهيون ڪجن، جن مان ٻين کي فائدو رسي. جيڪڏهن ڪو ڪنهن جي گِلا ڪري رهيو آهي، ته تون ڪو بهانو ڪري اُتان اُٿي وڃ يا اُتي ڳالهه ڦيرائي، ڪجهه سنو ڳالهائي. اُتي اِها ڳالهه ياد ڏيار، ته جيڪڏهن اَسان کان ڪا خطا نه ٿي آهي ته اَسان جي خوش نصيبي فقط اُپائڻهار جي ڀلائيءَ ڪري ئي ٿي آهي، ۽ ساڳئي وقت گلاخور کي نرمائيءَ سان سمجهاءِ جيئن اَڳتي زبان تي اَهڙو گفتو نه آڻي، ۽ گلا ٿيل جو ڪو چڱو گڻ توکي سُجهندو هجي ته اِهو ورنن ڪر. اِهي حرف ڪو دل سان هنڊائي، ته اِها گلاخوريءَ سندي برائي توڙي اِن مان جيڪي اَنيڪ گناهه ٿا ڦٽن، سي هوند جهٽ گم ٿي وڃن.

- اَڌياپڪ شاگردن کي ڏيان سان پڙهڻ لاءِ چوندو. اِن تي گفتگو ڪرائيندو.
- پرائي پچر ۾ اَجايو وقت نه وڃائڻ گهرجي، اِن جي اَهميت سمجهائيندو.

NH5U21